

הרפת בכפר־יהושע בשנת תשי"ג

בהגיענו לסיכום שנה נוספת בענף הרפת בכפרנו — לא נמנע מלציין בסיפוק רב את תוצאות עבודתנו בשנה זו — שנת הצלחה והתקדמות בלתי רגילות: בשנה זו העלינו את התנובה הממוצעת ל־4397 ק"ג חלב. הישג זה, אשר יש בו מן המעורר, הן מבחינה מקצועית והן מבחינה כלכלית, מעוררנו לעמוד ולתהות על השאלה הנשאלת כאילו מאליה: כיצד ובאיזו דרך הגענו לעליה זו של 300 ק"ג חלב לכל פרה לעומת אשתקד. כדי להבהיר את הנושא בהירות־יתר ולהקל את הבנתו, חולק החומר בדו"ח זה לסעיפים:

- 1. תנועת העדר לפי מספרי הריבוי הטבעי ומספרי היציאה.
 - 2. תנובת החלב של הפרה ושל המשק בתור יחידה.
- במגמה להבליט הישגי שנת הדו"ח, ניתנות במידת האפשרות השוואות לשנה הקודמת וחשובי המספרים של שתי השנים הותאמו. בין החידושים בדו"ח זה יש למצוא את המושג „תנובה ממוצעת ליום הזנה” ומובנו הוא: התנובה הממוצעת לכל אחד מ־365 ימי השנה שהפרה שהתה ברפת. למושג זה נודעת חשיבות רבה מבחינה כלכלית כי רק לפי תנובה ממוצעת ליום הזנה אפשר לקבוע את הערך הכלכלי של הענף ושעור רנטביליותו.

טבלה 1. סיכומים וממוצעים כלליים.

פרטים	תשי"ג	תשי"ב
התנובה הכללית	1.551.407	1.566.146
אחוז השומן	3.56	3.60
מס' הפרות בעדר	353	383
תנובה ממוצעת לפרה	4.397	4.076
ימי חליבה	297	304
ממוצע ליום חליבה	14.8	13.4
” הזנה ”	12.5	11.2

במספר הפרות החולבות יש לציין ירידה ב־30 ראש בהשוואה לשנה הקודמת. לעומת זה פחתה התנובה הכללית רק ב־14.739 ק"ג חלב הודות לעליה הממוצעת ב־321 ק"ג חלב לכל פרה. עליה זו גררה בעקבותיה כמובן עליה בתנובה הממוצעת ליום חליבה ב־1.4 ק"ג, וכמו כן עליה של 0.85 ק"ג ליום הזנה.

טבלה 2. גודל העדר והרכבו.

	פרות	מבכירות	עגלות	ס"ה
התחלת תשי"ג	371	62	235	758
סוף תשי"ג	358	104	329	791
ההפרש	—13	+42	+4	+33

מסתמן שינוי בהרכב העדר: בהתחלת השנה היו בעדר 104 בני־בקר לכל 100 פרות לעומת 121 בסוף השנה. שינוי זה ביחס שבין בני־הבקר לבין הפרות החולבות, סיבתו בהתגברות המגמה למכור בקר חלב. יחס זה אינו רצוי, כי הוא מקטין את חלקה של ההכנסה השוטפת ומקשה על הטיפול הנאות בכל העדר. מלבד זה גורם אחוז גבוה של בני בקר בעדר להפחתה יחסית של המזון המרוכז המוקצב ע"י הממשלה לעדר. ובהיות יחס זה קשור בהדגשת־יתר של מגמה אחת משתי מגמות היסוד: ייצור חלב ומכירת פרות, הוא מהווה סכנה מסויימת במקרה של שינוי המצב בשיווק. המספר הגדול של מבכירות בעדר בסוף שנת תשי"ג נותן הודמנות נוחה לתיקון המצב.

גורמי התנודות בגודל העדר

א. הפוריות

קנה מידה ראשוני להערכת העדר הוא מצב הפוריות.

טבלה 3. ההזרעה וההתעברות בעדר בתשי"ג

החודש	הוזרעו	התעברו	אחוזים תשי"ג	באחוזים תשי"ב
אוקטובר	100	58	58.0	37.7
נובמבר	88	38	43.2	67.4
דצמבר	70	38	54.3	50.6
ינואר	78	40	51.2	61.7
פברואר	62	30	48.4	43.3
מרץ	85	43	50.5	53.6
אפריל	67	31	46.2	56.6
מאי	106	54	50.9	46.2
יוני	95	57	60.0	61.3
יולי	102	51	50.0	50.6
אוגוסט	104	43	41.3	40.2
ספטמבר	112	61	54.4	32.5
ס"ה	1069	544	50.9	50.0

כמו לפני שנה כן גם השנה היתה ההתעברות משביעה רצון והעליה ב־0.9% מראה שהשג זה מתמיד. מצב הפוריות משתקף ביתר בירור ממספר ההמלטות:

בסוף תשי"ג היו בעדר	358 פרות
במשך תשי"ג נמכרו וחוסלו	128 "
מעוברות בס"ה	486 פרות
מאלה המליטו בתשי"ג	374 " או 80%.

אחוז זה הוא גבוה ומראה על מצב פוריות משביע רצון במשך השנה. תמונה נכונה יותר נקבל אם נביא בחשבון את העובדה שרוב הפרות שיצאו מן העדר נמכרו כשהן מעוברות: מתוך 128 פרות שיצאו נמכרו 81 מעוברות. מסתבר, ש־374 ההמלטות היו רק מ־405 פרות מעוברות: 92%. במשך השנה נולדו 178 עגלות — 49% — לעומת 55% עגלות בשנת תשי"ב.

ב. היציאה

מ־486 פרות ומבכירות ששהו במשך השנה בעדר הכפר (אם גם לא כולן שנה תמימה), יצאו בס"ה 135 פרות ומבכירות שהן 28% (בתשי"ב — 29%). כמו לפני שנה כן גם השנה נמכרו לחליבה 121 פרות. לעומת זה אפשר לציין את העובדה המניחה את הדעת, שהיציאה מהעדר מאונס קטנה השנה: 14 פרות לעומת 33 בתשי"ב.

טבלה 4. סיבות היציאה מאונס

פרות		עגלות	
עקרות	6	מזריקות חיסון	4
שחפת	2	שלשול	2
עטין	1	לגידול	2
התנפחות	1		
שונות	4		
ס"ה	14	ס"ה	8

14 פרות אלה מהוות רק 2.4% מכל העדר או 3.9% ממספר הפרות הממוצע. שיעור זה הוא קטן בהרבה מהמקובל בארץ (כ־10%) וממנו ראייה לבריאותו הטובה של העדר. כן יש לציין שזוהי השנה הראשונה משנות הרישום המדויק בכפרנו, שבה אין מופיע „גוף זר“ כגורם ליציאה. מי יתן וייהפך הדבר לקבע. ראוי להזכיר שמתוך 791 ראש, כבר מחוסנים נגד טהילריה — 71.4% של כל העדר. התנובה הממוצעת בתשי"ג היתה 4397 ק"ג חלב לכל פרה. למעשה הניבו כמובן הפרות השונות תנובות שונות.

טבלה 5. הפרות לפי קבוצות התנובה

קבוצות תנובה	מס' פרות	אחוז תשי"ג	אחוז תשי"ב
עד 2500	3	1.0	7.0
2500 — 3000	23	7.8	6.5
3000 — 3500	29	10.0	15.5
3500 — 4000	53	18.0	25.5
4000 — 4500	72	24.6	19.0
4500 — 5000	47	16.0	14.5
5000 — 5500	33	11.3	7.0
5500 — 6000	19	6.5	4.8
6000 — 6500	11	3.8	0.2
6500 — 7000	3	1.0	—
ס"ה	293		
מבכירות חלקיות	65		61
העדר כולו	358		371

מאליו מובן שעם עליית התנובה הממוצעת חלה תזוזה בעדר לצד התנובות הגבוהות: בשנת תשי"ג הניבו 22.6% מהעדר (66 פרות) מעל ל־5000 ק"ג חלב לעומת 12% (38 פרות)

בשנת תשי"ב. ראוייה להדגשה מיוחדת הפחתת מספר הפרות נמוכות התנובה — עד 3500 ק"ג — מ־29% בשנת תשי"ב ל־18.8% בשנה זו.
הפרות נמצאות ב־69 משקים מגדלי־בקר (69 יחידות אוטונומיות).

טבלה 6. המשקים, לפי תנובות ממוצעות

ק"ג חלב	מס' המשקים תשי"ב	מס' המשקים תשי"ג
עד 2500	—	3
2500—3000	1	2
3000—3500	5	16
3500—4000	17	22
4000—4500	19	14
4500—5000	19	10
5000—5500	7	1
5500—6048	1	—
	69	

כאן בולטת ההתקדמות ביתר שאת: הדרגה הנמוכה הולכת ומתחסלת ופוחת מספר המשקים שהתנובה הממוצעת בהם היא למטה מ־3500 ק"ג: מ־21 משקים בשנת תשי"ב ל־6 משקים בשנת תשי"ג.

טבלה 7. המשקים לפי כמויות החלב שייצרו

כמות החלב באלף ליטר	מספר המשקים תשי"ב	מספר המשקים תשי"ג
עד 10	—	3
10 — 15	7	8
15 — 20	18	15
20 — 25	17	14
25 — 30	11	15
30 — 35	6	10
35 — 40	5	1
40 מעל	1	2
	69	68

הגורמים להשתפרות התנובה בעדר הם, כמובן, ההזנה והטיפול הטובים יותר, וכן השינויים שחלו במוצאן של הפרות וגילן. חלק גדול מהפרות הנן בנות לפרים שהוכרו כטובים. ישנם בעדר שלנו צאצאים מ־40 פרים ועשרה מהם נבחנו כבר והוכח שהם ראויים לתואר של משבחים, ו־181 פרות (50.6%) הן הבנות של הפרים המשובחים האלה. ואשר לגיל הפרות מתבלט שנתרבה בעדר מספרן של הקשישות יותר. בנות 2—4 שנים היוו 47% של העדר כולו ושאר הפרות — 57% — גילן נע בין 4 ל־13 שנים; מובן שאלה אשר בגיל בינוני (4—10 שנים) היוו את עמוד השדרה של העדר והן הן שסייעו בעיקר לשמירה

על רמת תנובה גבוהה. הפרות מהגיל הזה היוו 53% מכלל העדר. הגיל הממוצע של העדר היה, איפוא, בתשי"ג 4.7 שנים.
מן הראוי למסור כאן גם פרטים על גודל העדר לכל משק במושב.

טבלה 8. המשקים לפי גודל העדר (פרות ועגלות)

מספר הראשים נמשק	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20	24
מספר המשקים בכל קבוצה	1	1	3	3	8	7	5	11	6	7	5	2	2	1	2	1	1

ל־80% בערך ממשקי הכפר יש עדרים בני 8—15 ראשי בקר. מספר הפרות בכל משק, גם הוא כמובן שונה וב־55 משקים מספר הפרות נע בין 4 ל־7 ובחמשה משקים עדר הפרות נע בין 8 ל־11 לכל יחידה משקית.

הכמות הכללית של חלב שנוצרה בכל משק נעה אמנם בין קצוות רחוקים למדי: 10.000 ק"ג — מינימום ובמשק אחד אף למעלה מ־40 אלף; אולם הייצור ב־67% של המשקים נע בין 15 אלף ל־30 אלף ליחידה משקית.

עם הסיכום עלינו לציין שבשנת תשי"ג התבלטה עלייה יפה בתנובה וכן השתפרו גם תנאי ההזנה, הטיפול, ההתעברות וכו'. יש לשאוף להשבחה נוספת של העדר מבחינה גנטית וכן לשקוד על בריאותן של הבהמות שלא תיפגע. ההישג של השנה בכל הנוגע להפחתה באינזטר החי הלוואי ויתמיד, ואין ספק שדבר זה יביא עמו בריאות וחוסן לפרות ולבני הבקר כשלעצמם ויסודות בריאים לענף מבחינה כלכלית.

הובא לדפוס לפי דו"ח ועדת הבקר ע"י י. ע.